

Planinska zveza Slovenije
Datum: September, 2015
Komisija za varstvo gorske narave
Usposabljanje za: Varuh gorske narave

Seminarska naloga

ZELENI DA(R) ZA GORE

Mentor: **BORUT PERŠOLJA**

Avtor: **SABINA FRANCEK IVOVIĆ**
Obalno planinsko društvo Koper

MKČN- ZA NEKATERA PLANINSKA DRUŠTVA-NOČNA MORA

Rdeča nit seminarske naloge, ki sem jo pripravila v okviru usposabljanja za naziv Varuh gorske narave, so male komunalne čistilne naprave. Uredba o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih voda (slednja je v ponovni pripravi in dopolnitvah) zajema tudi planinske kočice, ki pa se vsaka po svoje soočajo s tovrstno problematiko.

Enotno pritrjujejo, da naravo je potrebno varovati. Obisk gora se iz leta v leto povečuje, s tem ko so kočice bolj obremenjene, količina odpadnih voda, ki steče mimo čistilnih naprav v naravo, je zastrašujoča. Številne kočice imajo več desetletij stare greznice, ki imajo sistem ponikovalnic. Dejstvo je, da bodo planinska društva v prihodnje imela precejšnje težave pri pridobivanju denarnih sredstev za izgradnjo čistilnih naprav. Še več, nekatera društva upravljajo ne le z eno, ampak več kočicami, zato bo to za njih veliko finančno breme. Mnogi se že danes sprašujejo kje naj vzamejo denar, saj v društveno blagajno večinoma priteka iz letnih članarin ali najemnin. Ponekod sicer nekaj denarja dobijo tudi preko razpisov, a je ta minoren v primerjavi s stroškom, ki ga prinaša izgradnja ene čistilne naprave.

Obiskala sem štiri planinska društva, ki so mi predstavila svoje poglede na aktualno problematiko. Povzpela sem se na Slavnik, kjer Tumovo kočico upravlja Obalno planinsko društvo Koper, bila sem tudi na Kokoši, kočico oskrbuje Planinsko društvo Sežana, svoja razmišljanja so predstavili v Planinskem društvu Postojna- skrbijo tako za Vojkovo kočico na Nanosu kot kočico Mladika na Pečni rebri, odpravila sem se še na bistriški konec. Planinsko društvo Snežnik Ilirska Bistrica skrbi za štiri kočice in prihajajoča nova pravila glede malih komunalnih čistilnih naprav, jim že sedaj povzročajo sive lase.

KOPRČANI SO ZAVIHALI ROKAVE

Planinsko društvo je bilo ustanovljeno kot podružnica Planinskega društva Trst na ustanovnem občnem zboru marca 1949, ki je postalo formalno samostojno v letu 1954 z imenom Planinsko društvo Koper. 1973 se je preimenovalo v Obalno planinsko društvo Koper in do danes postalo eno najštevilnejših v Slovenski Istri.

Na vrhu Slavnika so kočo zgradili leta 1957. Ideja o njeni gradnji je sicer padla že 1949, a je do njene realizacije preteklo, kar nekaj let. Koča nosi ime po dr. Henriku Tumi, znanem slovenskem alpinistu, botaniku, politiku pa tudi narodnemu buditelju.

V letih 1988 in 1994 so jo korenito obnovili. Dogradili so prizidek za sanitarije, vhodni predprostor, obložili fasado s kovinsko oblogo, o ekološkem odtisu, ki so ga puščali planinci vsa ta leta, takrat še niso razmišljali. Slednji je postal aktualen v zadnjem času.

Koča, ki je odprta ob sobotah, nedeljah in praznikih ima že dobro leto nove najemnike. Domačine iz Podgorja. Najemnica Tumove koče **Gabrijela Nagy** nam pove, da so obstoječo greznico v zadnjem letu praznili dvakrat. Strošek je bil –glede na mesečno najemnino- visok, zato upa, da se bo slika v prihodnje spremenila.

Zagotovo bo drugačna. Med našim obiskom so julija na Slavnik pripeljali novo malo komunalno čistilno napravo. A zgodba se ni odvila čez noč, do gradnje je preteklo skoraj dobro leto in je plod trdega dela članov planinskega društva.

Najprej so morali ugotoviti kolikšna je sploh poraba vode, glede na to, da se koča oskrbuje s kapnico. In na osnovi te porabe so se nato odločali o velikosti čistilne naprave. Kot nam je povedal **Rajko Čerin, vodja gradnje**, so si pridržali t.i. rezervo. Obisk planincev je večji jeseni in spomladi, saj je Slavnik v tem obdobju najbolj zanimiv za pohodnike.

Gradnja male komunalne čistilne naprave na Slavniku je bila za društvo zgodovinski podvig. Greznica ob koči, je svoje delo opravljala več kot 50 let. Denar za nakup čistilne naprave pa so počrpali tako iz lastnih kot tudi občinskih virov in je račun na koncu bil zaključen na dobrih 8 tisočakah.

Kot meni **predsednik OPD Koper, Aldo Zubin**, bi morali biti planinci že po naravi naravovarstveniki, zato so številni člani zavihali rokave in se z lastnimi rokami lotili kopanja, betoniranja, priprave jame za čistilno napravo. Povsem prostovoljno, z mislijo, da bodo ohranili Slavnik za prihodnje rodove.

Občutljiv kraški teren vpija vase vso nesnago, ki jo planinci puščamo za seboj. Le redki vedo, da ko se vzpenjamo na Slavnik hodimo po tretjem vodovarstvenem območju, da vse, kar zmečemo, zlijemo, odtočimo, pronica v tla, do izvirov pitne vode. Tudi zato je bila gradnja čistilne naprave nujno zlo in ne le zakonska obveza, ki je priletela iz Evrope.

MKČN na poti na Slavnik

Rajko Čerin OPD Koper, v jami

Člani OPD Koper ob gradnji MKČN. Zgodovinski trenutek za okolje in društvo.

KAKO NAJ SI PRIVOŠČIMO TA ZALOGAJ?

Drugačna zgodba se odvija na Kokoši ali Kokoški po domače. leži na slovensko-italijanski meji na Krasu. Ime pa naj bi dobil zaradi obmejnega nesporazuma. Hrib se je namreč včasih imenoval Golina, ker je bil gozd bolj rekdo 'posejan'. Domačini so mu rekli Galina, ko je po prvi svetovni vojni Primorska pripadla Italiji, so Italijani dodali imenu še en L in tako je nastala gallina, kar v slovenskem prevodu pomeni kokoš.

Sicer pa, na vrhu (670m/nv) na Jirmancu stoji koča, ki je bila v polpretekli zgodovini karavla. Tu je bilo včasih tudi do 60 vojakov. Planinsko društvo Sežana jo je v roke dobilo leta 1999 v precej slabem stanju. Večino gradbenega materiala za obnovo so zbrali po drugih karavlah in kočo za silo pokrpali. Strešnike, kope, opeko... Na pomoč so jim prisočili tudi drugi planinci, ko so videli, da društvo zagnano obnavlja in postavlja novo planinsko postojanko. Obnova je trajala okoli 8 let, kočo pa so od občine Sežana, ki je njena lastnica, dobili v najem za naslednjih 99 let.

Edvin Furlan, nekdanji predsednik društva, se v zadnjem času ukvarja z vprašanjem čistilne naprave. Ob tem računajo na podporo Planinske zveze Slovenije. Na letni ravni v društveno blagajno pricurlja od 1000-1500 eu, kar je premalo, da bi se resno pogovarjali o nakupu in gradnji čistilne naprave.

Trenutno je ob koči greznica z zajemom 30m³. **Najemnica Tina Premru** jo prazni dvakrat letno. Strošek kot pravi ni visok, enkratno praznjenje obremeni proračun za 100eu.

Na Kokoši imajo kapnico, z vodo preudarno

Greznica še iz časov vojaške dobe

POSTOJNSKI DVOJEC

Povzpne se na Pečno reber. Priljubljena izletniška točka, kamor zahajajo predvsem Postojnčani. Koča Mladika stoji na južnem pobočju, zgradilo jo je Planinsko društvo Postojna v 60 letih prejšnjega stoletja predvsem s t.i. udarniškim delom, ki je bilo v tistih časih precej popularno. Kočo so nato večkrat obnavljali in leta 1960 napeljali elektriko, kasneje do koče zgradili tudi dostopno cesto. V njej sicer prenočišč ni, gostinski obrat pa je v celoti opremljen. Odpadne vode se stekajo v greznico, ki so jo zgradili že ob začetku gradnje koče. Danes jo praznijo enkrat letno in za to odštejejo dobrih 200 eurov.

V društvu, kot pravi **Aleksander Furlan, podpredsednik PD Postojna**, so se pred časom na Igu pri Ljubljani udeležili predavanja Planinske zveze Slovenije. Zveza je srečanje pripravila za vsa društva, ki so pred tem, da ob kočah zgradijo čistilno napravo. Podobno kot večina društev tudi Postojnčani ne vedo od kod bodo dobili denar za naložbo. Če jim bo uspelo bodo del pokrili iz najemnin, deloma bo na pomoč priskočila občina, upajo, da bodo mošnjiček odvezala tudi podjetja, ki na tem območju uspešno poslujejo.

Postojnčani upravljajo z dvema kočama, ki sta-kot menijo- enako priljubljeni, obiskani. Na Pečni rebri sedaj zbirajo podatke koliko vode sploh porabijo in kako veliko čistilno napravo bi potrebovali. Če upoštevajo dejstvo, da je koča odprta predvsem ob koncih tedna, ta ne bo velika, a jo bo vseeno potrebno redno vzdrževati, kar bo društvu prineslo dodatne stroške, obenem pa obremenilo najemnika koče.

Na skrbi pa imajo še Vojkovo kočo na Nanosu. V zavetju tik pod Plešo so na začetku prejšnjega stoletja razmišljali kako bi na tem mestu zgradili kočo. 1907 je Ajdovsko-Vipavska podružnica SPD ustanovila sklad za gradnjo koče. Odteklo je veliko let, odvili sta se dve svetovni vojni, da so potem leta 1949 kočo slovesno odprli in jo poimenovali po narodnem heroju Janku Premrlu-Vojku, ki je bil rojen v Podnanosu. Pred 40 leti so zgradili prizidek in kočo temeljito obnovili. Ob koči je greznica in vodohran, ki ga bodo olekli v balon, saj na nekaterih delih pušča. Naložba bo iz društvene blagajne odnesla dobrih 5 tisoč eurov. Popravke kot je ta večinoma namenijo iz najemnin. S slednjimi so prav v zadnjih letih imeli ne malo težav. Vrsto let so imeli težave z najemnico Vojkove koče. Letos so vendarle uspeli prekiniti najemno pogodbo in začeti novo poglavje z novim najemnikom.

Planinsko društvo Postojna v veliki meri podpira postojnska občina. **Direktorica občinske uprave Marina Rebec** meni, da bodo društvu tudi pri gradnji čistilnih naprav lahko v določeni meri stali ob strani. Zavedajo se, da se financirajo zgolj iz najemnin, ki pa so premajhne za tako obsežno naložbo. Pri tem pa ne govorimo zgolj o naložbi, ki jo narekuje zakon, ampak tudi naša zdrava pamet, če želimo ohraniti naravo za prihodnje rodove, še dodajajo na občini.

Mladika in Vojkova koča, PD Postojna

4 POSTOJANKE NISO MAČJI KAŠELJ

Bistričani skrbijo za štiri planinske postojanke. Najprej običemo Črni dol. Tu se nahaja najstarejša koča, ki so jo postavili že leta 1914, tedanji premožni, zavedni meščani. Tisti, ki so iskali svež zrak izven Bistrice in so imeli nekaj pod palcem. Planinsko društvo snežnik Ilirska Bistrica je kočo leta 1997 dalo v upravljanje bistriškimi tabornikom. Rodu snežniških ruševcev Ilirska Bistrica. Ti za kočo zgledno skrbijo. Nedaleč stran so v gozdu – že pred časom- uredili poljsko stranišče. A taki prizori bodo glede na stroga pravila, postali rariteta. In tega se v Bistrici zavedajo, zato so se po pomoč-tako kot ostali- obrnili na Planinsko zvezo. Tu so jih deloma pomirili, saj smernice, glede na število vseh koč, ki čistilnih naprav ne morejo graditi preko noči, ne bodo tako hitro sprejete, še manj uresničene v praksi.

Pot nas vodi proti Kozleku, kjer za kočo skrbi planinska skupina Podgora, ki deluje v okviru planinskega društva. Podobna težava kot v Črnem dolu. Ob koči greznica, ki jo praznijo po potrebi. **Predsednica planinskega društva Darinka Dekleva** pove, da se izračun za štiri komunalne čistilne naprave giblje okoli 20 tisoč evrov. Društvo kronično trpi pomanjkanje dodatnih sredstev. Pomoč so poiskali tudi na občini, a so jih tam zavrnili, češ, da so koče zasebna lastnina in občina ne more porabljati javnoproračunskega denarja v zasebno lastnino.

Obiščemo nekaj sto metrov višje ležeče Sviščake. Planinski dom šteje dobrih 50 let, vrata so odprta skozi vse leto. Ob njem je greznica, ki jo enkrat letno praznijo in ni nezanemarljiv strošek poudarja **najemnica koče Jadranka Cosič**. Izgradnja komunalne čistilne naprave bi zagotovo bila doborodošla, a si ne upa niti pomisliti kakšen strošek bi to pomenilo zanjo kot najemnico. Odgovore ji žal ne more ponuditi niti društvo, ki ima pri vzdrževanju koče zadnjo besedo.

Za konec smo pustili Snežnik. Tik pod vrhom kraljuje Draga Karolina na Velikem Snežniku. Ostrim vremenskim razmeram kljubuje več kot 60 let. Kako se bodo v društvu lotili te izredno zahtevne naloge, ki je pred njimi, ne vedo. Že gradnja same koče-pred več desetletji- je bila s tehničnega vidika izredno zahtevna. A kot pravijo jih tokrat ne obremenjuje sama izvedba kot njeno plačilo.

Koča na Sviščakih, Veliki Snežnik, Črni dol in Kozlek

DENAR SVETA VLADAR

Ko sem zaključila obiske koč in sem podčrtala skupne točke med društvi, sem ugotovila, da vse pesti ena in ista bolezen. Denar. Da, vsi se strinjajo, naravo moramo varovati, skrbeti za čisto okolje, a kaj, ko nas bo to denarno pokopalo. Glavna zlata žila so večinoma najemnine, članarine, nekateri dobijo del tudi z občinskih razpisov. A to so drobci s katerimi si ne morejo privoščiti velikih investicijskih porcij, kot je recimo gradnja MČN.

In če imamo sedaj v Sloveniji okoli 163 oskrbovanih planinskih koč, jih ima le tretjina urejeno čiščenje odpadnih voda.

Planinska zveza Slovenije je zato leta 2012 ustanovila posebno pisarno, ki se ukvarja s tovrstno problematiko. Lani so tako pripravili projektno nalogo kako rešiti vodne vire, čiščenje odpadnih voda na planinskih kočah.

Rezultat? 5,5 mio. evrov bi v tem trenutku potrebovali, če bi želeli planinske koč oskrbeti tako kot veleljajo pravila. Misija nemogoče za društva, planinsko zvezo, državo.

Nerealno je tako pričakovati, da bodo stvari v praksi, naravi tako hitro urejene kot se spišejo na papir. Osnutek uredbe-slednja je doživela letos številne pripombe- je v pripravi. Roke odmika v leto 2021, takrat bo morda družba bolj zrela za celovit pristop. Narava bo kot kaže morala počakati. Ljudje, ki redno obiskujemo gore, pa stopiti na eno stopničko višje. In se zavedati, da smo tu le obiskovalci, ki puščajo žal- trajen odtis.

V pomoč društvom je Planinska zveza Slovenije prav v času pisanja te seminarske naloge objavila razpis za sofinanciranje projektne dokumentacije za ekološko in energetske sanacijo planinskih koč, ki se bo izvajala med leti 2015-2017 v višini 12 tisoč €. Naložba se mora nanašati na sanacijo sistema za ravnanje z odpadno vodo koč, izboljšanje sistema požarne varnosti in ureditev evakuacijskih poti, posodobitev in dograditev sistema za energetske oskrbe koč, posodobitev in dograditev sistema oskrbe koč z vodo (vključno z dezinfekcijo). Najvišja vrednost odobrenih sredstev za posameznega prijavitelja na tokratnem razpisu je 2.000 € oz. 50% celotnega stroška posamezne projekte dokumentacije. Rok za oddajo vlog je 15.november 2015.

V okviru gradnje malih komunalnih čistilnih naprav, je to morda kaplja v morje- za mnoga društva pa začetek poti k večji-boljši ekološki kulturi.

Majhen korak za človeka, velik za naravo....